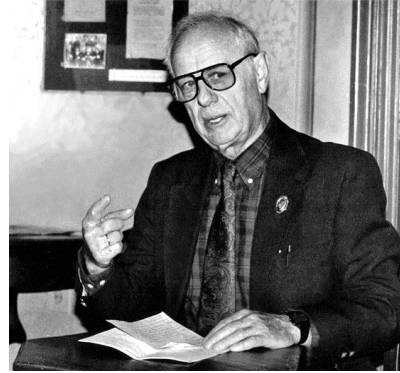

Юрій Ясіновський

**СТЕПАН МАКСИМЮК –
ДОСЛІДНИК УКРАЇНЬСЬКОГО ЗВУКОЗАПИСУ
(до 90-ліття від дня народження)**

Із здобуттям Україною незалежності в 1991 році ми все частіше відкриваємо нові імена наших співвітчизників, що довгі роки працювали в еміграції, без контактів з Батьківщиною, але з посвятою себе і своєї праці рідній землі. До таких належить і Степан Максимюк – відомий колекціонер та дослідник українського звукозапису. До його колекції входить кілька тисяч записів української музики, концертів, конференцій, доповідей, інтерв'ю із політиками, поетами, істориками, літераторами, дисидентами, заяви визначних українців та чужинців про Україну. Вона цілком слушно вважається найбільшою у світі приватною колекцією, яка є живою пам'яттю нашого народу, його культури і мистецтва.

Степан Максимюк народився 16 червня 1927 року в Ужгороді в родині, що походила з-під прикарпатського містечка Надвірна. Батько брав участь у національно-визвольному русі як воїн Української Галицької Армії, і тому родина змушена була емігрувати з Галичини на Закарпаття. В Ужгороді молодий Степан почав навчатися у гімназії, а згодом продовжив у Морджанах біля Праги, у таборі в німецькому Міттенвальді. 1949 року переїхав до Сполучених Штатів, де здобув вищу освіту, отримавши ступінь бакалавра та магістра в ділянці міжнародних відносин та історії Східної Європи і Радянського Союзу в Колумбійському університеті. Від 1955 до 1987 року працював у відділі міжнародного радіомовлення на державній радіостанції «Голос Америки». Ця ділянка професійної діяльності інспірувала колекційну пристрасть Степана Максимюка, що через радіомовлення мав змогу часто використовувати власні українські фонографічні матеріали для заповнення «білих плям» у звуковому мистецькому просторі Америки та інших країн.

У вересневому випуску 1965 р. журналу *Vicini* (США) Степан Максимюк писав: «Українська дискографія – це одна з найбільш занедбаних ділянок у нашій науці». Заслугою Максимюка є те, що він започаткував наукові дослідження українського звукозапису: формував великі фонографічні архіви, опрацьовував їх та опублікував цілу низку наукових розвідок в українських газетах і журналах.

Відновлення Незалежної України створило умови для тісних контактів з Батьківщиною. Степан часто приїжджає в Україну, відвідує рідні місця, зустрічається з давніми приятелями, нав'язує співпрацю з відновленою Музикологічною комісією Наукового Товариства ім. Шевченка, Львівською і Київською консерваторіями, Музеєм Соломії Крушельницької, Спілкою композиторів України, Інститутом Літургійних Наук Українського Католицького Університету, а також виступає з доповідями на наукових конференціях, з лекціями і повідомленнями у навчальних музичних закладах, популяризуючи звукозаписи української музики. Його стараннями

були реставровані й записані на сучасних звуконосіях записи голосу таких знаменитих українських співаків, як Соломія Крушельницька і Модест Менцинський. Максимюк подарував музеєві С. Крушельницької унікальні платівки з голосом славетної співачки.

У 1990-х роках багато зусиль приклав для створення архіву українського звукозапису у Львові під патронатом НТШ, якому планував подарувати свою унікальну колекцію. Але тогочасні вкрай важкі економічні обставини, відсутність відповідних кваліфікованих кадрів і нерозуміння окремими чиновниками важливості такої справи не дозволили реалізувати ці плани. Та все ж таки, незважаючи на це, громадськість України отримала можливість ознайомитися та оцінити працю Степана Максимюка – 2003 року Інститут Літургійних Наук Українського Католицького Університету у Львові підготував до друку і видав авторську збірку статей «З історії українського звукозапису та дискографії» (Максимюк Степан. З історії українського звукозапису та дискографії. Львів – Вашингтон: Видавництво Українського Католицького Університету 2003. – 288 с., іл. ISBN 966-8197-11-9). За цю книгу видавництво УКУ було відзначено першою нагородою на XI Всеукраїнському Форумі книговидавців у Львові. А 2015 р. вийшла праця Максимюка *Бібліографія українського звукозапису*.

Популяризація українського культурного життя в Америці та поза її межами спричинила появу низки наукових розвідок Максимюка, публікація яких в газетах і журналах розширювала інформаційне поле навколо яскравих постатей українського вокального мистецтва. Так виникла добірка статей про записи славетної Соломії Крушельницької: *Співає Соломія Крушельницька – але в Америці*, «Голос Америки» про Соломію Крушельницьку, *Соломія Крушельницька та її фонографічна спадщина*, *Ще про легендарну Соломію*, чи, навпаки, відкривалися невідомі для України імена – *Призабутий голос: сопрано Олександри Гвоздецької*.

На такому тлі ще більш рельєфно вимальовується постать Степана Максимюка. Його джерельно-пошукова праця спричинилася до створення унікального архіву українських звукозаписів, каталог якого опублікований у його книзі. Поступово укладалися та публікувалися дискографії творів окремих українських композиторів, ансамблів, хорів. Також він досліджував звукозаписи відомих фірм в ділянці української музики: *Список останніх грамофонних платівок О. Кошиця*, *Звукозаписи українських дум*, *Дискографія творів Михайла Гайворонського*, *Дискографія творів Дмитра Бортнянського (1902–2002)*, *Дискографія Шевченкіани*, *Українські звукозаписи фірми «Грамофон»*, *Львівські звукозаписи фірми «Грамофон» (1903–1914)*. Особливе місце в колекції займає, наприклад, історія гимну України «*Ще не вмерла Україна*» в *звукозаписах*, що передає глибину патріотичних почуттів автора.

Відомо, що знаменитий Олександр Кошиць постійно піклувався про звукозаписи української музики¹. Сподіваємося, що і в Україні знайдуться активні продовжувачі великої справи нашого славного співвітчизника – Степана Максимюка.

¹ Відгуки минулого: О. Кошиць в листах до П. Маценка. Вінніпег 1952.